

MĂNĂSTIREA BÂRNOVA

CONSIDERAȚII ASUPRA STĂRII DE CONSERVARE

Primele rânduri se doresc a constitui un semnal privitor la starea de conservare a unui monument aflat în imediata apropiere a orașului Iași.

Așezat într-o splendidă poziție geografică, **ansamblul Mănăstirii Bârnova** este compus din:

- **Biserica Sfântul Gheorghe**, începută în 1629 de Miron Barnovschi și terminată de Eustație Dabija vodă între 1664 și 1667;
- **Turnul clopotnița** (1667);
- **Casele mănăstirești** (1728);
- **Zidul de incintă** (1728);
- **Ruinele din incintă** (sec. XVII-XIX)

Biserica mănăstirii având hramul **Sfântul Gheorghe** a fost construită din temelii de evlaviosul voievod Miron Barnovschi a cărui strădanie în marea operă de înălțare de noi lăcașuri bisericești a fost lăudată de cronicarul Miron Costin.¹

G. Balș, în urma unei examinări atente a bisericii, constata că aceasta a fost „*deja pe de-a-ntregul boltită*” încă din vremea lui Miron Barnovschi, continuatorului său Eustație Dabija rămânându-i să termine lucrările, după cum o dovedesc elemente de alt stil existente tocmai la paramentul turlei. În sprijinul acestei ipoteze vine și textul scrisorii adresată de către ctitor bistrițenilor în anul 1629 februarie 20, în care se menționează că: „*mănăstirea ni-i aproape gata, țiglele sunt arse*”, dar că nu se găsea „*om pentru așezarea țiglelor înainte*”, cerând un asemenea om din Transilvania.

Biserica este asemănătoare din punct de vedere al structurii și al formei în plan cu mănăstirea Dragomirna, însă ca elansare și sveltețe a formelor sale nu se ridică la nivelul acesteia. Compusă din pridvor, pronaos, naos și altar, din compartimentarea bisericii lipsește ca și în cazul Dragomirnei compartimentul mormintelor. „*Peretele de apus al naosului, care e înlocuit prin arcade (în acoladă) susținute de stâlpi octogonali.*”², constituie una din caracteristicile arhitecturii bisericești din veacul al XVII-lea din Moldova. Pereții sunt executați din piatră fâlțuită, zidurile având grosimea de 1,5 m. Mănăstirea Bârnova păstrează „*masivitatea prototipului dar pierde elansarea și grația acestuia. Edificiul participă la funcția de apărare a ansamblului prin turnul fortificat, ridicat deasupra pridvorului.*”³

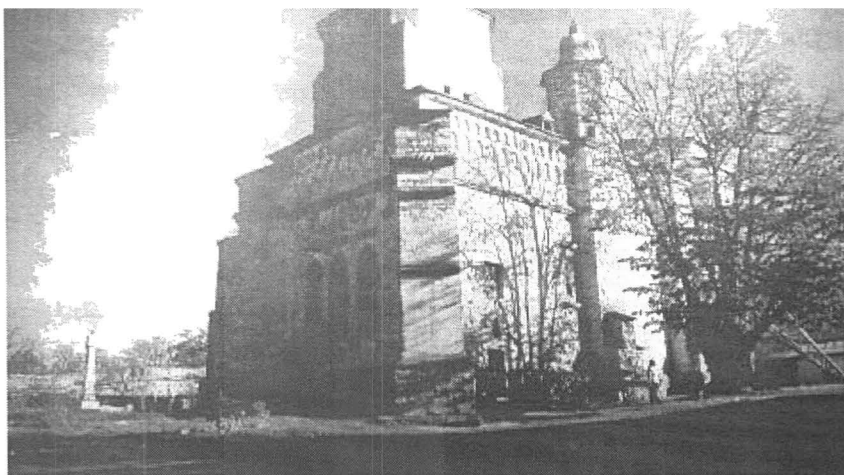
„*Prezența turnului de deasupra pridvorului (turn poate neprevăzut în planul primitiv) schimbă într'adevăr înfățișarea și o îngreunează.*”⁴

¹ M. Costin, *Opere*, București, 1958, (testamentul lui Barnovschi).

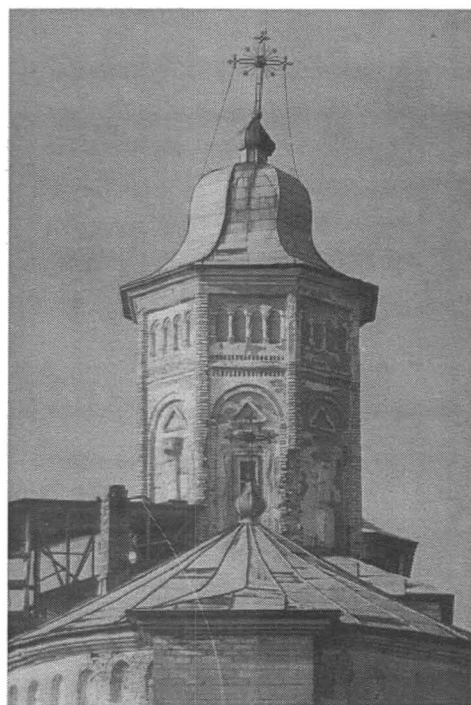
² G. Balș, *Bisericile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, 1933, p. 96.

³ Gh. Curinschi, *Istoria arhitecturii în România*, 1981, p. 208.

⁴ G. Balș, *Bisericile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, p. 96.

Cealaltă turlă contrastează prin zveltețea și elansarea sa cu restul elementelor componente ale bisericii. Construită din cărămidă și decorată ulterior cu arcaturi simple susținute de stâlpișori, prezintă „*deasupra ferestrelor niște triunghiuri care apar la biserici abia în a 2-a jumătate a secolului al XVIII-lea*”.⁵

La partea superioară biserica este bordată de două rânduri de ocnite. Un brâu puternic în torsadă înconjoară toată clădirea.

Parapetul bisericii, din piatră cioplită, este foarte simplu prezentând doar o simplă rotunjire la partea superioară, fără nici o profilatură.

Din nefericire însă măreața ctitorie a lui Miron Barnovschi se găsește în prezent într-o stare de degradare care se accentuează pe zi ce trece, fapt ce

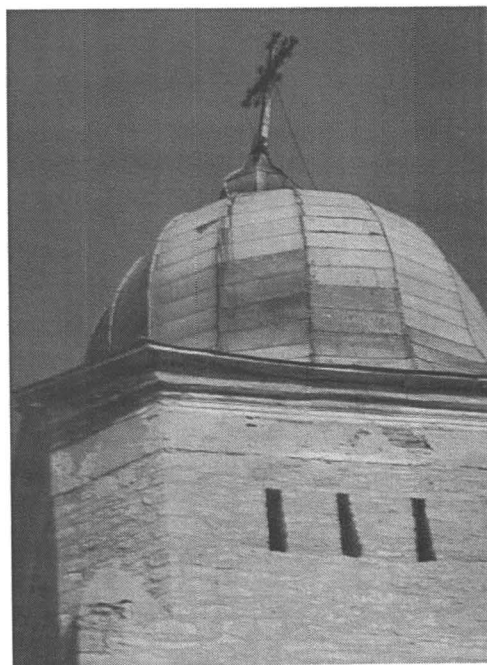
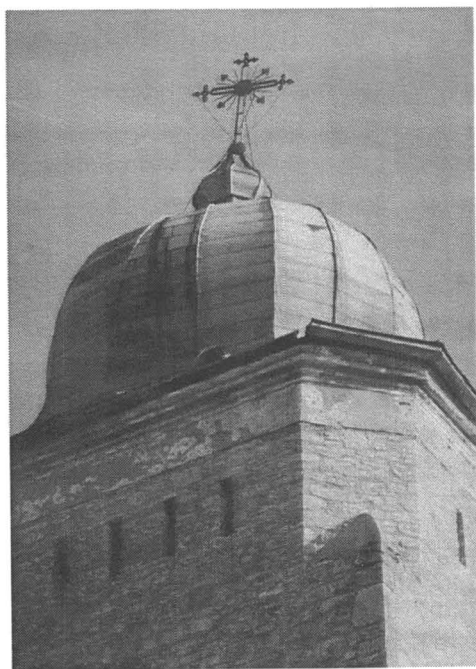
⁵*Ibidem*, p. 102.

poate fi pus pe baza lipsei de fonduri sau pe baza lipsei de preocupare și de acordare a importanței ce s-ar cuveni unui asemenea obiectiv din partea celor care au putere de decizie.

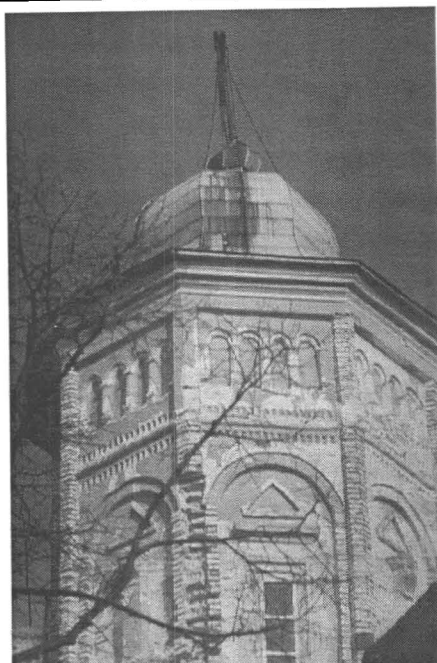
Blocurile de piatră ale soclului sunt dislocate, pe alocuri fiind prezent atacul de mușchi, licheni și alge.

Pereții prezintă și ei tencuială căzută pe anumite suprafețe, materialele de construcții (piatră și cărămida) fiind supuse degradării permanente datorate contactului direct cu apa pluvială și infiltrării ei în elementele de construcție.

Cele mai importante degradări apar la partea superioară a edificiului. Astfel, acoperișul turlei masive ridicată peste pridvor este degradat în proporție de aproximativ 70%. Învelitoarea din tablă este ruginită și spartă, jgheaburile nu mai sunt continui pe contur, prezentând discontinuități. Acest fapt permite pătrunderea apei și a umezelii din atmosferă la partea lemnoasă a șarpantei care s-a degradat făcând posibilă prăbușirea acoperișului turlei la prima rafală de vânt mai puternică sau cu prilejul celei mai mici mișcări seismice ce ar avea loc. Același fenomen a cuprins și partea superioară a turlei, fiind afectate materialele de construcție. Nici cornișa nu se prezintă într-o stare satisfăcătoare, fiind distrusă pe porțiuni întregi. Putem remarca poziția înclinată a crucii, fapt care atestă starea precară a acoperișului turlei.

În ceea ce privește turla de peste naos, situația este mult mai gravă. Nemaifiind protejată în nici un fel tencuiala, fiind înlăturată prin decopertare cu prilejul lucrărilor de restaurare, se petrece un proces de măcinare al cărămizii, aceasta fiind supusă acțiunii distructive a apei pluviale. Lucrările de restaurare odată sistate, deteriorările se accentuează vizibil odată cu trecerea timpului, fiind pusă în pericol însăși existența turlei. În aceeași stare de degradare se află și acoperișul acestuia.

Partea cea mai degradată a bisericii este însă cea dinspre nord unde apa pătrunde prin fisuri spre interior degradând zidul de cărămidă și piatră al bisericii. Întreaga fațadă nordică este înnegrită prezentând un puternic atac biologic. Se poate observa o fisură verticală în apropiere de contrafortul dinspre vest care și el la rândul său este fisurat și pe care sunt prezenți mușchi și licheni.

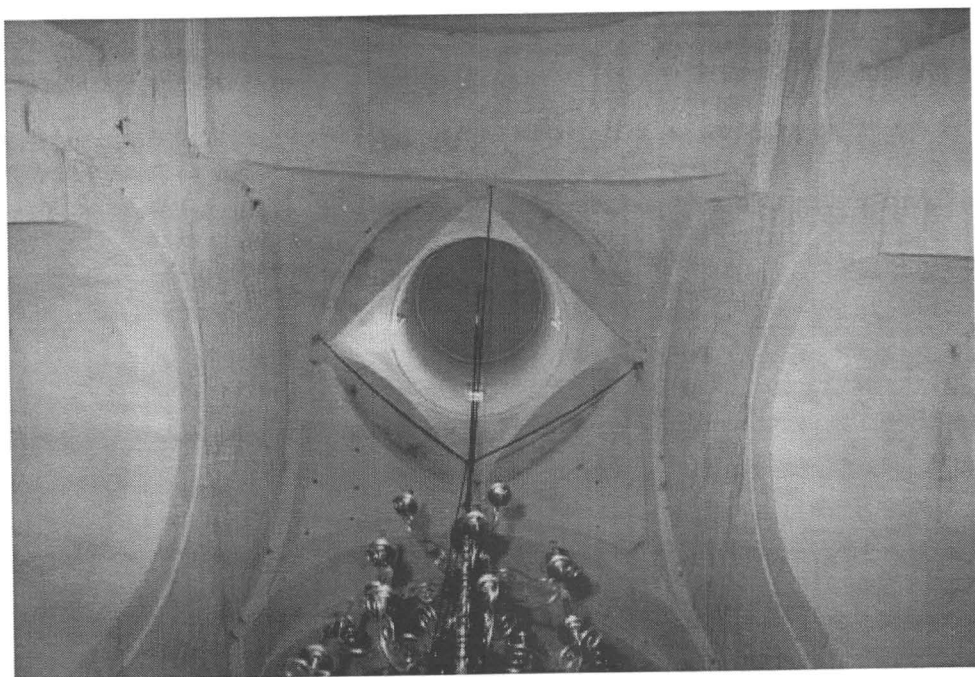
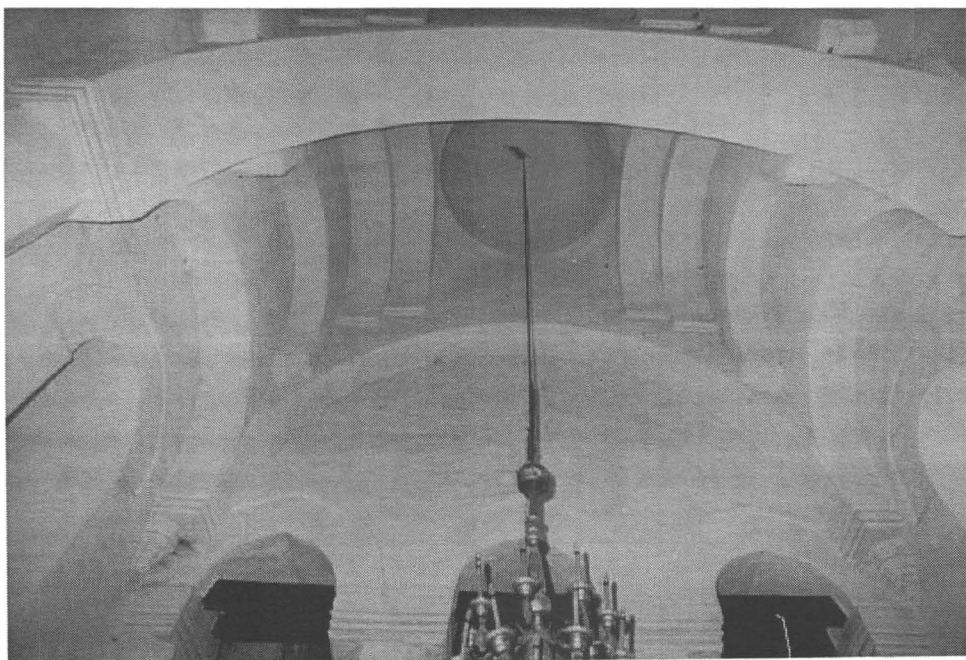

La interior, biserica nu a fost pictată. De aceea se pot remarca splendidele boltiri de la partea superioară a edificiului. *„Pridvorul dreptunghiular sprijinit de contraforturi are o boltă cu două calote cu frumoase torsade în jurul lor, timbrate cu mici scuturi.”*⁶

Pronaosul are aceeași alcătuire ca și cel de la Dragomirna fiind însă mai simplu ca ornamentație și ca boltiri. *„Bolțile naosului se racordează cu cele ale altarului prin patru arcuri în scară descrescândă.”*⁷ O eventuală pictură aplicată la interior, așa cum de fapt se intenționează, nu ar face decât să estompeze frumusețea și acuratețea structurii.

⁶ Gh. Bals, *Bisericele moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, 1933, p. 97.

⁷ G. Bals, *Bisericele și manastirile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, 1933, p. 101.

Din ansamblu fac parte și **casele mănăstirești**, ridicate de Grigore Ghica al II-lea în 1728, cu refaceri în 1875. Acestea sunt în prezent parțial în stare de ruină, mai degradată fiind aripa stângă a acestora. Ele au fost protejate acum trei ani cu prilejul lucrărilor de restaurare, printr-o șarpantă din lemn peste care s-a pozat o învelitoare din pânză bitumată. Acesta însă s-a deteriorat permițând apei să pătrundă la interior, punând astfel în pericol existența structurilor boltite de dedesubt.

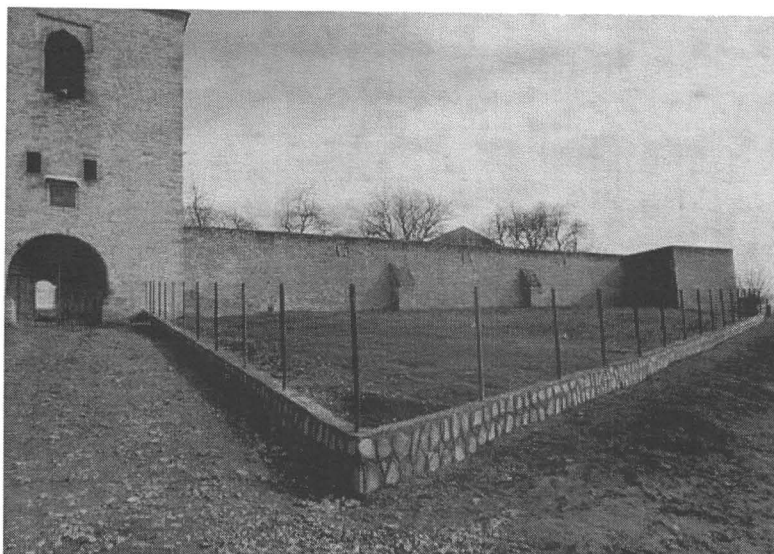
Într-o stare și mai gravă se găsesc **ruinele din incintă**. Acestea sunt rămășițe ale beciurilor de odinioară ce ar fi putut constitui o cale de evacuare ascunsă pentru vremuri de primejdie. Cu ocazia lucrărilor de restaurare s-a îndepărtat stratul de pământ ce le acoperea. În momentul de față ele sunt complet neprotejate și astfel supuse pericolului de surpare. Se poate observa structura lor boltită din piatră, accesul făcându-se printr-un gol bordat de un ancadrament realizat dintr-o singură piatră.

Zidul de incintă, ridicat în anul 1728, se degradează și el pe zi ce trece. Și ca și cum timpul precum și lipsa fondurilor materiale n-ar contribui suficient la agravarea stării de conservare a acestora, în interiorul incintei adosat zidului pe latura de est, s-a ridicat o construcție așa-zisă „provizorie” a cărei funcțiune nu poate fi intuită din exterior, construcție ce folosește zidul de incintă ca latură a sa.

Sprijin exterior, pe latura de vest ce cuprinde turnul de intrare, zidul de incintă se intenționează a fi dublat de un gard cu temelie de piatră și stâlpi

metalici pentru ridicarea căruia este greu de presupus că cineva a eliberat vreo autorizație.

De remarcat faptul că în incintă, la mică distanță de biserică, cu prilejul ultimelor lucrări de restaurare s-a ridicat o construcție făcând parte din organizarea de șantier care deși are statut de provizorat, a fost ridicată pe fundație de beton și finisată.

Clopotnița construită în 1667 și restaurată între anii 1968 și 1970 se află în stare mai bună de conservare decât restul componentelor ansamblului.

Însă și de această dată intervențiile asupra turnului conduc la întrebarea dacă mai există preocuparea de a păstra nealterate valorile arhitecturale, nemaipunând în discuție respectarea legislației în vigoare.

În acest sens icoana de hram încadrată de o ramă metalică și protejată cu sticlă este pozată într-o nișă săpată în zidul turnului, la aproximativ jumătatea înălțimii acestuia (chiar puțin înclinat atât față de orizontală cât și de verticală). Iluminarea acesteia se face cu ajutorul unei lămpi fluorescente care este protejată de un hidos acoperiș de tablă.

Deoarece distanța la care este situat obiectivul față de orașul Iași este mică, de aproximativ 15 km, mănăstirea devine neîncăpătoare la slujba de duminică.

Situația precară în care se găsește întregul ansamblu impune luarea de măsuri urgente pentru ca acest obiectiv impunător, simbol al forței și inteligenței societății vremii respective, să fie păstrat spre a fi redat urmașilor în formă cât mai apropiată de cea originală.

Bibliografie:

- Miron Costin, *Opere*, Ediția P.P. Panaitescu, București, 1958.
- I. Neculce, *Letopisețul*
- Gh. Curinschi-Vorona, *Istoria arhitecturii în România*, Ed. Tehnică, 1981.
- Grigore Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, Ed. Academiei, București, 1982.
- N.A. Bogdan, *Orașul Iași*, 1913.
- G. Balș, *Bisericele moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, 1933.
- *Monumente istorice bisericesti din Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Ed. Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iași, 1974.

LA MONASTÈRE DE BÂRNOVA

Résumé

Le matériel présenté constitue un signal d'alarme concernant l'état de conservation de l'ensemble du monastère Bârnova.

Après une présentation sommaire de l'ensemble on étudie les dégradations de chaque partie composante: l'Eglise St. Georges, la Tour clocher, les maisons monastiques, les ruines de l'enceinte.

Aussi bien le manque des travaux courants d'entretien que les interventions non-avisées ont mené a la dégradations progressive du monument.

L'interruption il y a 3 années de restauration en phase initiale a provoqué l'amplification des inconvénients antérieurement constatés.